

.....
 справа академіка АН УРСР А.М. Динника; Шмальгаузен О.І. Іван Іванович Шмальгаузен. – К., 1988. – С.65,67; 34. Научный работник. – 1929. – №5-6. – С.117.

В.В. Шаповал

РОЛЬ МОЛОДІ У СЕРПНЕВИХ ПОДІЯХ 1991 Р. ТА РОЗВИТОК УКРАЇНСЬКОГО МОЛОДІЖНОГО РУХУ ПІСЛЯ РОЗПАДУ РАДЯНСЬКОГО СОЮЗУ

Події в Москві 18-24 серпня 1991 р. фактично похоронили комуністичний режим та винесли смертний вирок СРСР. Реакційні сили в керівництві КПРС вчинили спробу державного перевороту. Блокувавши Президента СРСР М. Горбачова в Форосі, група членів ЦК КПРС заявила про створення Державного комітету з надзвичайної ситуації (далі – ДКНС) в СРСР. Цей комітет проголосив про перехід управління країною в “ручний режим”. Фактично це означало згорання демократичних процесів та реставрацію режиму. Проти ДКНС виступили всі демократичні сили в СРСР. Голова Верховної Ради РРФСР Б. Єльцин закликав прогресивні сили столиці стати на захист демократії та захистити Верховну Раду Росії. Так, біля “білого дому” вирости барикади та розпочалося кількадедне протистояння між демократами та ДКНС¹.

На захист демократії виступили й політичні сили в Україні. На заклик Народної ради до стін Верховної Ради прийшли представники різних політичних та громадських організацій, активним учасником яких була молодь. У сучасній українській історіографії питання розвитку молодіжного руху в Україні в кінці 1980-х – на початку 1990-х рр. знайшли своє належне відображення². Разом із тим маловивченою залишається роль молоді у серпневих подіях 1991 р. та розвиток українського молодіжного руху після розпаду Радянського Союзу. У зв'язку з цим авторка ставить за мету з'ясувати ці недостатньо досліджені питання. Об'єкт вивчення – український молодіжний рух кінця 1980-х – початку 1990-х рр., предмет – роль молоді у серпневих подіях 1991 р. та розвиток українського молодіжного руху після розпаду Радянського Союзу.

Вже 19 серпня 1991 р. Київською УСС на основі статті в “Московских новостях” щодо подій у Литві був скомпонований текст звернення до військовослужбовців (російською мовою). Ця листівка була розповсюджена 19 серпня на виходах із військових частин Києва. Автором листівки була студентка I курсу факультету романо-германської філології Київського університету Т. Стрілець. У ній, зокрема, говорилося: “Ми обращаемся только к тебе, к солдату, как к одному из нашего поколения. Диктатура приходит, и приносишь её ты, сидящий в танке!.. В Вильнюс, в Грузию тебя посылали они! Они тебя снова продали! А ты предаёшь нас. Ты снова пешка в грязной игре, песчинка в кремлевском строительстве песочного замка империи”³.

В Києві протягом 20-24 серпня 1991 р. було розповсюджено листівки СУС. У них закликалися “створювати осередки громадського опору” діям ДКНС, вести активно пропагандистську роботу. На майдані Незалежності проходив постійно діючий мітинг протесту, організований СУС. Під стінами Верховної Ради представники Української міжпартійної асамблеї та УНС оголосили про створення загонів Української народної самооборони (УНСО). Рішення про їх утворення було прийняте 19 серпня 1991 р. керівництвом УМА.

22 серпня 1991 р., вже після завершення заколоту, з'явилася офіційна позиція ЛКСМУ (МДС). У заяві секретаріату ЦК ЛКСМУ (МДС) “Про політичну ситуацію в країні” зазначалося: “Керівництво ЦК ЛКСМУ (МДС) підтримує Верховну Раду України – законно обраний орган державної влади – і виходить з того, що без обговорення політичної ситуації, що склалася в країні, на сесії Верховних Рад республік запровадження режиму надзвичайного стану в країні не має конституційного характеру. Ми продовжуємо діяти на підставі Конституції СРСР та УРСР”⁴.

Не залишилися осторонь і українські молодіжні організації в діаспорі. Ряд молодіжних українських структур на Заході виступили із заявами-протестами проти дій ДКНС. Особливо слід відзначити позицію Української молодіжної асоціації, що об'єднувала українців, які проживали на території інших республік СРСР. Із 31 березня 1991 р. рішенням Ради асоціації було створено Київську управу УМА, що включала секретаріат та інформаційну службу. Під час серпневого путчу Київська управа УМА виступила із заявою протесту проти рішень ДКНС та підтримкою захисників “білого дому” в Москві. Слід також зазначити, що з 19 по 21 серпня 1991 р. представники УМА взяли активну участь в обороні Верховної Ради Росії у Москві.

30 серпня 1991 р. Комуністична партія України перестала бути домінуючою політичною силою в республіці та була усунена із суспільно-політичного життя. Більшість партій рішуче виступили проти дій ДКНС. 20 серпня 1991 р. республіканські страйками закликали до

.....
Всеукраїнського страйку. До страйку закликала й Народна рада. В регіонах активісти ПДВУ, УРП, УНДП та інших структур розповсюджували заклики до громадянської непокорі⁵.

Суспільство не сприйняло ДКНС, про що свідчить опитування громадської думки. Лише 16% киян визнали законність ДКНС, а 60% - не пов'язували з Комітетом перспективи економічного зростання, 75% взагалі негативно ставилися до ДКНС. Слід зазначити, що опитування проводилося 20-26 серпня 1991 р. і свідчить про те, що більшість громадян у невизначеній ситуації не боялися відповідати на "провокаційні запитання"⁶. Населення не підтримало ДКНС, що й стало однією з причин його поразки.

Після ліквідації КПУ та проголошення незалежності України розпочався новий етап становлення політичної системи, зокрема багатопартійності в Україні. З розпадом СРСР було зруйновано загальносоюзні структури (профспілки, громадські об'єднання, партії), вплив московських політиків на Україну почав зменшуватися. Фактично з серпня 1991 р. розпочалося формування власне української багатопартійної системи. Якщо до цього часу в республіці діяли як національні українські партії, так і загальносоюзні політичні структури ("Демократичний Союз", Ліберально-демократична партія СРСР, Конфедерація анархістів-синдикалістів тощо), то після серпня 1991 р. залишилися лише українські політичні структури.

В періодизації сучасного українського молодіжного руху події серпня 1991 р. відкрили новий етап. Дослідник молодіжного руху О. Корнієвський назвав його "посткомуністичним" і охарактеризував як період, що відкрив для учасників молодіжного руху шлях до реальної інституціоналізації, під якою розумілось отримання широких можливостей формування "інтегрованої сукупності державних і недержавних громадських інституцій, організацій, установ, що ставлять за мету створення необхідних умов для самореалізації молоді, сприяння її соціальному становленню та розвитку"⁷.

В цей час відбулася кардинальна зміна й в самому характері молодіжного руху. На перший план починають виходити демонстративне протистояння державній системі. Це позначилось і на становищі ЛКСМУ (МДС), оскільки, по суті, учасники альтернативного молодіжного руху повністю перехоплювали ініціативу організації й об'єднання молодіжного середовища, поклавши на себе соціально-захисну, патріотично-виховну і комунікативну функції. Таким чином, почався різкий відхід ЛКСМУ як домінуючої сили з політичної арени. ЛКСМУ в 1990 та на початку 1991 рр. значною мірою реформувалася в бік демократизації⁸. У більшості випадків комсомол сприяв розвитку молодіжних неформальних ініціатив на місцях. Однак у травні 1991 р. ЛКСМУ (МДС) розпочинає процес згорання демократичних процесів. ЦК приймає рішення про поглиблення тісної співпраці між комсомолом та Компартією. В результаті з ЛКСМУ вийшла ціла низка регіональних демократичних спілок молоді та цілий прошарок низових активістів. Інша частина комсомольської номенклатури зосередила свою діяльність на комерційних справах. Тому подальша доля комсомолу є цілком закономірною.

21 вересня 1991 р. відбувся XXVII з'їзд ЛКСМУ (МДС). На ньому було прийнято рішення про припинення діяльності Ленінської комуністичної спілки молоді України (Молодь демократичний соціалізм)⁹. Це зумовлювалося тим, що комсомол в останній час постійно встигав за розвитком суспільних процесів у республіці, що форми його діяльності не завжди відповідали змісту програмних заяв, спілка практично вичерпала свій потенціал як громадська політична організація. З'їзд проголосив себе І установчим з'їздом Спілки молодіжних організацій України (далі - СМОУ), яка відразу визнала себе правонаступницею комсомолу з усіма юридичними наслідками. Було оголошено перехідний період до лютого 1992 р., протягом якого обласні організації колишньої ЛКСМУ (МДС) повинні були визначитися у своєму ставленні до нової організації¹⁰.

Таким чином, комсомол було ліквідовано. Для молодіжних структур демократичної орієнтації відкрилися широкі можливості для розвитку та поширення свого впливу на майбутнього політичного устрою України. Відразу після проголошення незалежності України С. СНУМ, "Пласт", УМА та Фонд "Молода Україна" оприлюднили "Заяву молодіжних організацій, де вимагали негайної націоналізації майна ЛКСМУ та зміни керівного складу усіх рівнів республіці.

Проголошення незалежності та департизаційні й деідеологічні заходи у ВНЗ призвели до того, що СУС та УСС реально могли замінити комсомольські організації. В Київському університеті через активну роботу УСС після перереєстрації членів ЛКСМУ серед студентів в 1990 р. комсомол фактично був усунений від впливу на студентський загаль. Після "серпневого заколоту" ректор університету В. Скопенко в червоному корпусі надав приміщення для УСС. Крім того, ректор

сприйняв проект УСС по створенню Студентського парламенту. Ця ідея вже виникала в молодіжному середовищі. Так, ще 1989 р. “Товариство Лева” висунуло ідею про створення Молодіжного парламенту України. Пізніше ця ідея – молодіжний парламент в рамках одного ВНЗ – була реалізована УСС в Київському університеті^[3, 129-132].

Фактично УСС та СУС після проголошення державної незалежності України пішли на конструктивний діалог із адміністрацією ВНЗ та органами виконавчої влади. 3 жовтня 1991 р. лідер СУС В. Чемерис у своїй статті в газеті “Молодь України” зазначав, що “СУС відмовляється зараз від крайніх засобів політичної боротьби, орієнтуючись лише на “парламентські” форми¹¹.

В цей час в Україні розгорнулася підготовка до Всеукраїнського референдуму та виборів Президента України (1 грудня 1991 р.). Молодіжні організації відразу включилися в агітаційно-пропагандистську кампанію. В другій половині жовтня 1991 р. керівництво СУС розробило план заходів із проведення агітаційно-пропагандистської кампанії до референдуму 1 грудня 1991 р. Він передбачав масовий виїзд агітаторів-активістів Львівського та Івано-Франківського студентських братств, Волинської, Чернівецької та Київської філій СУС до східних областей республіки, проведення масових акцій, концертів, мітингів, зустрічей тощо¹².

Акції розпочалися з другої половини листопада 1991 р. Так, члени Львівського Студентського братства були направлені для проведення агітації до Миколаєва, Херсона, Миргорода, Джанкою, Сімферополя, Черкас, Дніпропетровська. Слід відзначити, що майже в кожній області, де СУС проводила агітаційно-пропагандистську кампанію, були орендовані автобуси для ведення агітації в районах та селах. СУС також організувала виїзд студентів Луцька, Рівного та Чернігова в районні центри з концертами для ведення агітації на низовому рівні. Крім того, СУС організувала радіоролики на підтримку незалежності на місцевому радіо Вінницької, Чернігівської, Рівненської, Донецької, Хмельницької, Дніпропетровської, Луцької, Запорізької, Миколаївської, Харківської, Чернівецької, Одеської області та у м. Києві. По всіх містах, де були осередки СУС, відбулися мітинги напередодні референдуму. За тиждень до референдуму Миколаївська СУС провела музичний фестиваль “За тиждень до незалежності”. Акції СУС були підтримані структурами УРП та Руху як у центрі, так і на місцях, їх осередки надавали посильну матеріальну та політичну допомогу. Ідея незалежності виявилася сприйнятливою для української партійної та господарської номенклатури. Влада підтримувала СУСівців і не чинила істотних перешкод. На цей час у лавах СУС нараховувала біля 5 тис. чоловік¹³.

Референдум 1 грудня 1991 р. показав, що більшість громадян України підтримує її незалежність. В той же час підсумки голосування на президентських виборах проілюстрували прихильність переважної більшості громадян до виваженості та стабільності, яку на той час уособлював Голова Верховної Ради Л. Кравчук.

Політичні партії в цей час перебували в піднесеному настрої, який вже наприкінці 1991 р. змінився на розгубленість, а в подальшому – на кризу. Після заборони КПУ опозиційні партії та НРУ втратили образ зовнішнього та внутрішнього супротивника. Окрім того, виконавши своє програмне завдання - досягнення незалежності України, частина активістів опозиційних політичних структур відійшла від громадської діяльності. Наприкінці 1991 – на початку 1992 рр. спостерігалася відсутність “будь-якої значної масової підтримки населенням народжених партій, не кажучи вже про наявність соціальної опори”¹⁴.

Виявилось, що політичні партії, які існували на той час, не мають жодних перспектив, якщо не намагатимуться об’єднувати свої зусилля, не шукатимуть фінансування, власної соціальної бази та не зможуть чітко ідеологічно самоідентифікуватися. В той же час політичні партії виявилися не готовими до процесу розбудови державності, до мирного співіснування та нових форм політичної діяльності. Державницька орієнтація більшості партій спрацювала проти них. Державницький пріоритет примушував партії підтримувати дії Президента та уряду, оскільки будь-які опозиційні виступи означали антидержавну позицію. За цих умов політичні партії та рухи почали переглядати свої ідеологічні концепції та усвідомили необхідність пошуку власної соціальної бази та вироблення нового образу “внутрішніх” та “зовнішніх” противників. Проте процес визначення опонентів та корекції державницької концепції не зміг забезпечити партіям соціальної бази та достатньої підтримки населення. На початку 1992 р. партії в Україні являли собою не чисельні угруповання, які жодним чином не впливали на державну владу¹⁵.

В молодіжному середовищі відбувалися трохи інші процеси. Молодь намагалася пройти у владу, а для цього були необхідні дострокові парламентські вибори. Після проведення референдуму СУС не відмовився від своїх вимог. А підписання Л. Кравчуком угоди про створення Співдружності

..... незалежних держав викликало обурення в націонал-демократичному середовищі. Зокрема, 10 грудня 1991 р. УСС оприлюднила заяву, де засудила підписання Угоди про створення СНД^[3, 133-134].

Після перетворення ЛКСМУ (МДС) в СМОУ головна маса комсомольських функціонерів перейшла до економічної діяльності. Так, на "комсомольській базі" виросли банки "Аваль" та "Приватбанк", виникли комерційні підприємства та різноманітні СП тощо. Власне, ця база готувалася завчасно. При комсомольських структурах вже довгий час існували різного роду кооперативи, госпрозрахункові та напівкомерційні підприємства, що мали значні пільги для своєї економічної діяльності. Інша частина комсомольської номенклатури відійшла в різноманітні благодійницькі фонди. Протягом 1991 р. таких структур в Україні виникло понад десяток^[10, 223].

У вересні 1991 р. на базі Дніпропетровського відділення Всесоюзного аерокосмічного товариства "Союз" виникло Українське молодіжне аерокосмічне об'єднання "Сузір'я"^[10, 226]. У цьому ж місяці в Києві було створено Фонд соціального захисту учнівської молоді, а на Запоріжжі - обласний позабюджетний Фонд молоді¹⁶.

В жовтні 1991 р. Кабінет Міністрів України прийняв постанову про створення Фонду соціальної адаптації молоді України, який очолив один з лідерів СДПУ Ю. Збітнев. Метою фонду було фінансування державних програм соціального захисту молоді, програм молодіжних та інших громадських організацій по наданню соціальної та матеріальної допомоги молоді.

Ще в січні 1991 р. в Запоріжжі на базі госпрозрахункового підприємства та організації системи платних медичних послуг було створено Південноукраїнське благодійне товариство "Молодь за милосердя". В лютому 1991 р. виник Республіканський молодіжний благодійний фонд допомоги потерпілим від аварії на ЧАЕС та реорганізувався в Українську науково-економічну фірму "Немо" Республіканський штаб будівельних загонів.

Незалежний статус зберегла Демократична спілка молоді Львівщини, яка на своїй II конференції на початку 1991 р. прийняла рішення про вихід із складу ЛКСМУ після заяви ЦК ЛКСМУ Львівської області про поглиблення співпраці з КПУ¹⁷. На кінець 1991 р. ДСМЛ являла собою конгломерат соціальних, туристичних, підприємницьких організацій, які об'єднувалися за віком і бажанням розв'язувати молодіжні проблеми. Наприкінці 1991 р. ДСМЛ налічувала 20 тисяч членів і мала 40 звільнених працівників (12 у Львові, інші по області). На балансі організації перебували автомобілі, гаражі, готель, туристичне бюро тощо. До ДСМЛ на правах колективних членів входили Студентський форум (Львівська Політехніка), Незалежна спілка студентів (Львівський сільськогосподарський інститут). Спілка студентів поліграфічного інституту та ряд інших¹⁸.

У 1991 р. відбулася реорганізація КМО УРСР. Нова структура отримала назву Український міжнародний комітет молодіжних організацій. Того ж року підтвердили свою участь у роботі УМКМО 48 постійних та асоційованих колективних членів. Головним завданням структури було представництво українських молодіжних організацій за кордоном¹⁹.

У 1991 р. в молодіжному середовищі яскраво простежується тенденція до посилення виховної та благодійницької роботи серед підлітків. Це було пов'язано з тим, що ніша піонерської організації була вільна. Ініціатива по розвитку Пласту в Україні, започаткована в 1990 р., ще не знайшла своїх послідовників в інших областях України. Крім того, політизація суспільства та популярність ідеї націонал-демократії потребували організаційних форм національного виховання підлітків. Звідси значна популярність "Пласту" та інших національних виховних організацій²⁰.

13 квітня 1991 р. закінчився трьохетапний з'їзд "Пласту" (Брюховичі, Моршин, Івано-Франківськ). На ньому було прийнято Статут та кілька заяв. Найважливішою з них є "Про зовнішні зв'язки", де йдеться про необхідність налагодження співробітництва з Міжнародним скаутським бюро та іншими скаутськими організаціями в Україні та за її межами. Наприкінці 1991 р. в 30 організаціях 13 областей України налічувалося майже 3 тисяч чоловік. У Тернополі станична організація "Пласту" видавала власну газету "Цвіт України"²¹.

Друга половина 1991 р. була відзначена кризовими явищами як в соціально-економічному і політичному житті республіки, так і в середовищі молодіжного руху. Масові молодіжні структури знаходилися в стані пошуку нових форм та методів роботи, загострювалася ідеологічна дискусія між прихильниками поступового розвитку та революційної боротьби, вичерпувався ідеологічний багаж більшості молодіжних структур. Молодіжні організації вже не могли в короткі терміни змобілізувати молодь на акції протесту. Ентузіазм 90-го почав згасати. Після здобуття незалежності та референдуму 1 грудня 1991 р. від активної діяльності в молодіжних організаціях відійшов цілий пласт молодих людей.

Отже, молодь виявилася активним учасником демократизації суспільно-політичного життя в Україні. Її активісти – учасники різнопланових молодіжних організацій – сприяли демонтажу однопартійності в Україні, усуненню ДКНС від влади, здобуттю незалежності для України. В той же час несподіване здобуття державної незалежності призвело до поширення ейфорії в націонал-демократичному середовищі та серед політизованого молодіжного активу. Це ускладнювало тверезий аналіз ситуації та пошук нових форм і методів роботи.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Політологія посткомунізму: Політичний аналіз посткомуністичних суспільств / В. Полохало та ін. (ред.) – К.: Політична думка, 1995. – 363с. – С.97.; 2. Литвин В.М., Слісаренко А.Т. На політичній арені України (90-ті рр.): Роздуми істориків // Український історичний журнал. – 1994. – №2-3. – С.28-54.; Корнієвський О.А., Безулик Т.В. До проблеми визначення механізму взаємодії державних структур та молодіжних громадських об'єднань у формуванні і реалізації молодіжної політики // Молодь України: Стан, проблеми, шляхи розв'язання: Збірник наукових публікацій Укр. НДІ проблем молоді за підсумками виконання наукових програм і проектів у 1993 році. – Вип. 3. – К.: А.Л.Д., 1994. – С. 99-106.; Старовойт Т. Студентський рух в Україні // Молодий будівничий України. - (Матеріали п'ятої міжнародної студентської наукової конференції "Молодь і питання національного відродження та державного будівництва", 20-21 травня 2000 року) . – К., 2000. – №9. – С.559-564.; Маймистова К. Молодіжний дисидентський рух в Україні 60-80-х років // Молодий будівничий України. - (Матеріали п'ятої міжнародної студентської наукової конференції "Молодь і питання національного відродження та державного будівництва", 20-21 травня 2000 року) . – К., 2000. – №9. – С.498-499.; 3.Доній О., Синельников О. Історія УСС мовою документів і фактів (1989-1999). – К.: Смолоскип, 1999. – 324с. – С.127-128.; 4. Заява секретаріату ЦК ЛКСМУ (МДС) про політичну ситуацію в країні // Молодь України. – 1991. – 22 серпня. – С.1.; 5. Михальченко М.І., Журавський В.С., Танчер В.В. Соціально-політична трансформація України: Реальність, міфологеми, проблеми вибору. – К.: Логос, 1997. – 176с. – С.61.; 6. Головаха Е.И., Панина Н.В., Чурилова Н.Н. Киев: 1990-1991: Социологические репортажи / АН Украины, Ин-т социологии. – К.: Наукова думка, 1992. – 139с. – С.133-134.; 7. Коробов В.К. Економічна поведінка молоді в умовах трансформації суспільства // Вивчення молоді на сучасному етапі: питання методології і методики. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції, Київ, 11-12 жовтня 1995 року. – К.: Вид-во АЛД, 1996. – С.87-89. – С.43.; 8. Про поточний момент та основні напрямки діяльності ЛКСМ України (МДС). Доповідь Першого секретаря ЦК С. Вовченка на III республіканській комсомольській конференції // Молодь України. – 1991. – 18 травня. – С.1-2.; 9. Корнієвський О.А., Безулик Т.В. До проблеми визначення механізму взаємодії державних структур та молодіжних громадських об'єднань у формуванні і реалізації молодіжної політики // Молодь України: Стан, проблеми, шляхи розв'язання: Збірник наукових публікацій УкрНДІ проблем молоді за підсумками виконання наукових програм і проектів у 1993 році. – Вип.3. – К.: А.Л.Д., 1994. – С.99-106. – С.102.; 10. Андрусів І.О., Бородін Є.І., Головоцько В.А., Тимків В.М. Генеза молодіжного руху України (особливості регіонального розвитку) // Молодь України: стан, проблеми, шляхи розв'язання: Збірник наукових публікацій Українського інституту соціальних досліджень за підсумками виконаних наукових програм і проектів у 1997 році. – Вип.7. – Х.: НВФ "Студцентр", 1998. – С.217-229. – С.221.; 11. Чемерис В. Правий центр і "рожеві" зліва // Молодь України. – 1991. – 3 жовтня. – С. 2.; 12. Горбач О. Не забути Україну у бороні за булаву // Молодь України. – 1991. – 10 жовтня. – С.1.; 13. Головатий Н.Ф. Соціологія молодіжної: Курс лекцій. – К.: МАУП, 1999. – 224с. – С.146.; 14. Білоус А. Політичні об'єднання України. – К.: Украина, 1993. – 108с. – С.56.; 15. Литвин В.М. Про сучасні українські партії в Україні, їхніх прихильників та лідерів // Політологічні читання. – 1992. – №1. – С.62-102. – С.30-32.; 16. Головатий М.Ф. Молодіжна політика в Україні: проблеми оновлення / Укр. НДІ проблем молоді. – К.: Наукова думка, 1993. – 238с. – С.202.; 17. Кушнір Б. "Ситуація, що склалася..." // Молодь України. – 1991. – 27 лютого. – С.1.; 18. Закидальська О. Молоді політики на Україні: політик, інтелектуал і реформатор // Post-Postup. – 1992. – № 3. – С.11.; 19. Голова Верховної Ради України О. Ткаченко: "Ми той народ, який може не тільки бажати, а й сам робити собі добро" // Молодіжний об'єктив: МО: Укр-й ж-л молодого політика / Укр. Нац. Комітет Молд-х Організацій. – К., 1998. – С.2-3.; 20. Корнієвський О.А., Якушик В.М. Молодіжний рух та політичні об'єднання в сучасній Україні. – К.: Київське братство, 1997. – 130с. – С.76.; 21. Молодіжні об'єднання України (збірник матеріалів). – К.: УкрНДІ проблем молоді, 1991. – 198с. – С.62-63.

І.С. Шатковська

ДО ПИТАННЯ ІСТОРІЇ СТАНОВЛЕННЯ МУЗИЧНОГО СЛОВ'ЯНОЗНАВСТВА

Особливого значення сьогодні набувають процеси творення нової зінтегрованої європейської спільноти, єдність якої бачиться через різноманітність типів культур, що входять до її складу, а «європейськість» – через їх взаємовплив. В цьому контексті постає проблема нового самовизначення для багатьох європейських культур, в тому числі й слов'янських. Питання «європеїзації» культур слов'янських народів широко присутнє в науковому дискурсі з різними